

Kryzys imigracyjny w 2015 roku a bezpieczeństwo wewnętrzne na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec

ŁUKASZ ŁOTOCKI¹

ORCID:0000-0003-3849-9428

Uniwersytet Warszawski

W 2015 roku miało miejsce apogeum kryzysu imigracyjnego na świecie, w tym w Europie. W wspomnianym roku liczba nielegalnych przekroczeń granic Unii Europejskiej wzrosła do 1 822 337 w porównaniu do 282 962 w 2014 roku. Podjęte wówczas na forum UE decyzje o realizacji mechanizmu relokacji i przesiedleń wywołały ostry konflikt polityczny. W sporze pojawiały się różne argumenty zwolenników i przeciwników przyjętych rozwiązań, w tym wiążące zaprojektowane mechanizmy z kwestią bezpieczeństwa wewnętrznego państw przyjmujących. W niniejszym artykule przyjęto założenie, że każda sytuacja kryzysowa wiąże się z zagrożeniami dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, a jako cel postawiono identyfikację faktów i danych odnoszących się do związku między kwestią bezpieczeństwa wewnętrznego a kryzysem imigracyjnym. Jako punkt odniesienia przyjęto sytuację w Republice Federalnej Niemiec. Główne pytania badawcze skoncentrowano na identyfikacji rozmiaru i struktury zagrożeń związanych z napływem osób niepożądanych, przestępczością, integracją zawodową imigrantów, sytuacją zdrowotną oraz utratą długofalowej kontroli nad procesami migracyjnymi. Metodą wykorzystaną w badaniu jest analiza danych zastanych. Z analizy wynika, że na przykładzie państwa niemieckiego można stwierdzić, iż największe zagrożenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego związane z kryzysem imigracyjnym dotyczyły takich kwestii, jak niekontrolowany napływ osób niepożądanych oraz przestępczość.

Słowa kluczowe: kryzys imigracyjny, bezpieczeństwo wewnętrzne, napływ osób niepożądanych, przestępczość, integracja zawodowa, sytuacja zdrowotna, brak kontroli nad procesami migracyjnymi.

¹ Kontakt: l.lotocki@uw.edu.pl

Immigration crisis in 2015 and internal security on the example of the Federal Republic of Germany

The year 2015 was the apogee of the immigration crisis in the world, including Europe. In this year the number of illegal border crossings in the European Union rose to 1 822 337 in comparison with 282 962 in 2014. The decisions taken at that time on the EU forum on the implementation of the relocation and resettlement mechanism caused a sharp political dispute. This dispute gave rise to various arguments for and against the adopted solutions, including binding designed mechanisms with the issue of internal security of host countries. This article assumes that any crisis situation involves threats to the internal security of the State, and aims to identify facts and data relating to the relationship between internal security and the immigration crisis. The situation in the Federal Republic of Germany is taken as a reference. The main research questions focused on the identification of the extent and structure of threats related to the influx of undesirable people, crime, labour market integration of immigrants, the health situation and the loss of long-term control over migration processes. The method used in the study is the desk research. The analysis shows that, based on the example of the German state, the greatest threats to internal security posed by the immigration crisis concerned issues such as uncontrolled inflows of unwanted persons and crime.

Keywords: immigration crisis, internal security, influx of undesirable people, crime, labour market integration, health situation, lack of control over migration processes.

Wprowadzenie

Kryzys migracyjny, którego apogeum w Europie miało miejsce w 2015 roku, wiązał się ze wzrostem liczby nielegalnych przekroczeń granic Unii Europejskiej do 1 822 337 w porównaniu z 282 962 w 2014 roku (*Risk Analysis... 2016*: 17). Nastąpiły wówczas masowe ruchy migracje z Azji (Bliskiego Wschodu), Afryki (głównie północnej), a także państw bałkańskich do bogatszych państw UE. Kryzys spowodowały takie czynniki wypychające (*push factors*), jak: tzw. Arabska Wiosna z lat 2010–2013, tj. protesty społeczne i konflikty zbrojne w państwach arabskich, krwawe walki w Syrii trwające od 2011 r., destabilizacja sytuacji politycznej w Libii, czy tzw. jaśminowa rewolucja w Tunezji z lat 2010/2011. Przyczyną masowych migracji było również poszukiwanie lepszych warunków życia przez obywateli państw bałkańskich.

Według Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO²) w państwach UE oraz Norwegii i Szwajcarii w 2015 r. zarejestrowano 1 324 215 osób ubiegających się po raz pierwszy o ochronę międzynarodową. W stosunku do roku 2014 nastąpił wzrost o 122% , a względem roku 2011 – o 355%. W Niemczech (w których wg EASO w 2015 r. złożono 441 800 pierwszych wniosków) nastąpił wzrost o 155% względem roku 2014 i o 867% w stosunku do roku 2011. W 2015 r. w Niemczech złożono 33% spośród wszystkich wniosków odnotowanych w państwach UE oraz Norwegii i Szwajcarii (*Annual Report... 2016*: 128). Jednocześnie w państwie tym w 2015 r. złożono takich wniosków najwięcej w skali całego świata

(*Global Trends...* 2016: 38–39). Warto też zaznaczyć, że ogólny napływ do Niemiec imigrantów poszukujących ochrony międzynarodowej był we wspomnianym roku o wiele wyższy, tj. wyniósł około 890 000 (*890.000 Asylsuchende...* 2016). W 2015 r. przyjęto niespełna połowę wniosków, przy czym, jak stwierdził pełnomocnik rządu niemieckiego ds. migracji, system niemiecki nie był przygotowany na tak duży strumień imigracyjny (Trzecielińska-Polus 2017: 131).

W związku z sytuacją kryzysową 20 kwietnia 2015 r. państwa członkowskie UE na wspólnym posiedzeniu Rady do Spraw Zagranicznych i Rady do Spraw Wewnętrznych w Luksemburgu przyjęły plan będący odpowiedzią na tę sytuację. Plan ten przewidywał m.in. rozważenie możliwości wprowadzenia mechanizmu relokacji w związku z zaistnieniem sytuacji nadzwyczajnej (*Joint Foreign...* 2015). W dniu 13 maja 2015 r. Komisja Europejska ogłosiła z kolei Europejski Program w Zakresie Migracji. Wśród priorytetów tego programu wymieniono m.in. przygotowanie tymczasowego, a następnie trwałego schematu rozmieszczenia osób wymagających ochrony międzynarodowej (tzw. relokacji) (*Komunikat...* 2015: 5). Ostatecznie zaplanowano relokację 160 000 osób, przy czym koncepcja ta spotkała się z krytyką państw Grupy Wyszehradzkiej.

Istotną rolę w zaistniałej sytuacji kryzysowej odegrało państwo niemieckie. Kanclerz Niemiec – Angela Merkel ogłosiła, że władze niemieckie udzielą ochrony imigrantom z Syrii, którzy wjadą na terytorium RFN. W rezultacie od stycznia do sierpnia 2015 r. na terytorium Węgier przedostało się ponad 142 tysiące osób zmierzających do Niemiec (Potyrała 2015: 38), przy czym jednym z *pull factors* była tu również polityka rządu niemieckiego realizowana we wcześniejszych latach (Jonda 2016: 415). W nocy z 4 na 5 września 2015 r. rząd podjął decyzję o przyjęciu imigrantów, którzy napłynęli na Węgry, bez ich wcześniejszej rejestracji. Wówczas nastąpił niekontrolowany napływ imigrantów do Niemiec, przy czym tylko podczas pierwszego weekendu września 2015 roku przybyło tu ponad 15 000 osób (Jonda 2016: 415).

W debacie społecznej i politycznej, odnoszącej się do przywołanych powyżej okoliczności, pojawiał się często argument bezpieczeństwa czy zagrożeń związanych z masowym napływem imigrantów (por. Bakamo, Friedrich Ebert Stiftung 2019). Argument bezpieczeństwa służył m.in. uzasadnianiu prowadzenia restrykcyjnej polityki ochrony granic europejskich. Jednocześnie w opracowaniach badawczych wskazywano niekiedy, że znaczenie nadane w przestrzeni publicznej kryzysowi imigracyjnemu i związanym z nim zagrożeniom, nosiło znamiona paniki medialnej i moralnej służącej odwróceniu uwagi społecznej od innych problemów, a atmosfera niepokoju powinna być wygaszana „poprzez odwołanie do racjonalnych argumentów i danych” (Strupiechowska 2018: 148–149). Zdaniem Barbary Pasamonik panika ta była „konstruowana na trzech różnych zagrożeniach: terrorystycznym, kulturowym i ekonomicznym” (Pasamonik 2017: 27–28). Faktem jest, że przekazy formułowane w debacie politycznej głównego nurtu charakteryzowały się niejednokrotnie kategorycznością, czy wręcz agresją retoryczną. Kategoryczność retoryczną należy tu rozumieć jako jednoznaczne

wyrażanie poglądów w formie uznającej sprzeciw wobec nich za niezasadny, natomiast agresję jako wyrażanie poglądów w formie atakującej oponentów. Warto jednak w tym miejscu zaznaczyć, że fakt nadużywania języka kategorycznego, a niekiedy nawet agresywnego nie oznacza, że koncentracja na argumentacji związanej z bezpieczeństwem wewnętrznym jako wspierającej stanowisko opowiadające się za zaostrzeniem polityki wobec imigracji była nieracjonalna.

W niniejszym artykule wychodzę z założenia, że ogół zjawisk społecznych wynikających z kryzysu imigracyjnego, w tym przede wszystkim niekontrolowany napływ dużych grup imigrantów, stwarzał zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego państw przyjmujących. Zagrożenie to nie musiało mieć przy tym charakteru natychmiastowego. Można również przypuszczać, że ograniczone możliwości identyfikacji tożsamości imigrantów oraz – co się z tym wiąże – kontroli zasadności udzielenia ochrony międzynarodowej napływającym imigrantom (co wynikało m.in. ze skali napływu) stwarzały wyższe ryzyko, niż miało to miejsce w latach wcześniejszych, przedostawania się do państw europejskich osób o poglądach ekstremistycznych.

Głównym przedmiotem analizy uczyniłem państwo niemieckie. Jest to państwo mające doświadczenia z masową imigracją wykraczającą znacznie poza kryzys imigracyjny z lat 2015–2016. Ponadto, jak wynika z przywołanych wcześniej faktów, jest to jedno z państw najbardziej dotkniętych skutkami tego kryzysu, a zarazem aktywny kreator polityki europejskiej w obliczu sytuacji kryzysowej.

Cel, pytania badawcze i metoda badawcza

Celem niniejszego artykułu jest identyfikacja faktów i danych odnoszących się do związku między bezpieczeństwem wewnętrznym a masowymi napływami migracyjnymi, których kulminacja nastąpiła w latach 2015–2016. Wyodrębniając takie aspekty bezpieczeństwa wewnętrznego, jak zagrożenie ekstremizmem, przestępczością, brakiem integracji społecznej imigrantów czy wpływ masowych ruchów migracyjnych na zdrowie publiczne, w opracowaniu sformułowałem następujące pytania badawcze odnoszące się do kontekstu sytuacji niemieckiej:

- 1) jakie było ryzyko błędnej weryfikacji cudzoziemców oraz – co się z tym wiąże – napływu osób o poglądach ekstremistycznych w ramach imigracyjnych fal kryzysowych mających kulminację w 2015 r.?
- 2) jaka była dynamika przestępczości związanej z napływem imigrantów w okresie kryzysu imigracyjnego oraz bezpośrednio po nim następującym?
- 3) jak przebiega integracja zawodowa imigrantów, którzy napływali wraz z imigracyjnymi falami kryzysowymi?
- 4) w jakim zakresie kryzys imigracyjny mógł powodować zagrożenia dla zdrowia publicznego?

Metodą wykorzystaną w badaniu jest analiza danych zastanych oraz analiza literatury przedmiotu. Głównym źródłem danych były wyniki badań zawarte w raportach ośrodków badawczych i instytucji publicznych, a także opracowaniach naukowych. Jeżeli chodzi o ośrodki badawcze i instytucje publiczne, w odniesieniu do kontekstu międzynarodowego, sięgnąłem do opracowań takich podmiotów, jak Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu, Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej Frontex³, urząd Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców⁴, czy Fundacja Friedricha Eberta⁵. W odniesieniu do sytuacji niemieckiej, analizie poddałem dane takich instytucji, jak m.in.: Federalny Urząd ds. Migracji i Uchodźców⁶, Federalna Policja Kryminalna⁷, Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Budownictwa i Ojczyzny⁸, Federalna Agencja Pracy⁹, Instytut Badań nad Rynkiem Pracy i Zatrudnieniem¹⁰, Federalny Instytut Badań nad Gospodarką¹¹, Instytut Roberta Kocha¹², organizacja pozarządowa Open Doors¹³, czy wspomniana już Fundacja Friedricha Eberta. Charakter uzupełniający analizę miał bieżący monitoring prasy niemieckiej, który służył identyfikacji najbardziej aktualnych wypowiedzi oficjalnych przedstawicieli państwa niemieckiego, a także danych na bieżąco ogłaszanych przez niemieckie instytucje publiczne, niedostępnych w czasie pracy nad artykułem w formie oficjalnych raportów. Monitoring prasy służył także identyfikacji konkretnych, bieżących wydarzeń mających związek z tematyką artykułu. Skoncentrowałem się tu na portalach internetowych opiniotwórczych publikatorów informacyjnych, takich jak: *Deutsche Welle*, *Der Spiegel*, *Sueddeutsche Zeitung*, *Die Welt*, *Die Zeit*. Interesowały mnie przy tym wyłącznie przekazy, w których można było zidentyfikować konkretne, zobiektywizowane i niezdelementowane później fakty i dane. Pragnę jednocześnie zaznaczyć, że przedmiotem mojej analizy nie były tu aspekty komunikacyjne dyskursu medialnego (tj. nie była to analiza dyskursu). Dyskurs medialny posłużył tu wyłącznie do identyfikacji najbardziej aktualnych faktów (w tym m.in. jednostkowych wydarzeń) nieopisanych w innych dostępnych źródłach. Jestem świadomy, że jest to niedoskonałe źródło informacji obciążone większym ryzykiem stronniczości i selektywności niż opracowania naukowe i oficjalne raporty, stąd szczególną wagę przywiązywałem do oddzielenia funkcji informatywnej przekazów (która mnie interesowała) od ich innych funkcji (np. impresywnej, ekspresywnej, fatycznejczy poetyckiej)¹⁴.

³ Frontex – European Border and Coast Guard Agency.

⁴ United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

⁵ Friedrich Ebert Stiftung.

⁶ Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF).

⁷ Bundeskriminalamt (BKA).

⁸ Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat (BMI).

⁹ Bundesagentur für Arbeit (BA).

¹⁰ Institut für Arbeitsmarkt und Berufsforschung (IAB).

¹¹ Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung e. V. (DIW).

¹² Robert Koch-Institut (RKI).

¹³ Open Doors Deutschland.

¹⁴ Szerzej na temat funkcji przekazów komunikacyjnych, patrz np. Pisarek 2002: 15.

Bezpieczeństwo wewnętrzne a migracje międzynarodowe

W kontekście dyskursu o bezpieczeństwie i zagrożeniach związanych z procesami migracyjnymi w literaturze przedmiotu często stosowane jest pojęcie „sekurytyzacji” czy kategoria „teorii sekurytyzacji”. Jak twierdzą Barry Buzan, Ole Weaver, Jaap de Wilde, „sekurytyzacja” polega na zdefiniowaniu danej kwestii, jako należącej do obszaru bezpieczeństwa, opartym na założeniu, że bezpieczeństwo w odniesieniu do tej kwestii ma rangę absolutnie priorytetową. „Sekurytyzacja” postrzegana jest jednocześnie jako skrajny przypadek polityzacji rozumianej jako uczynienie danej kwestii przedmiotem zainteresowania polityki publicznej, wymagającym podjęcia określonych decyzji politycznych. Skrajna forma polityzacji, tj. omawiana „sekurytyzacja” – oznaczać ma uczynienie danej kwestii egzystencjalnym zagrożeniem wymagającym natychmiastowych działań, w tym działań ekstraordynaryjnych (Buzan i in. 1998: 23–24). Pojęcie „sekurytyzacji dyskursu migracyjnego” najczęściej stosowane jest w kontekście negatywnym odnosząc się do czysto instrumentalnego i celowego sprowadzania problematyki migracyjno-uchodźczej do obszaru bezpieczeństwa. Zakłada się przy tym, że taka instrumentalna „sekurytyzacja” służyć ma uzasadnieniu restrykcyjnej polityki wobec imigracji i pozyskaniu poparcia opinii publicznej, przy czym nagłaśniane zagrożenia mają charakter wtórny albo wręcz wymaginowany. W niniejszym artykule przyjmuję, że występowanie zagrożeń jest immanentną cechą sytuacji kryzysowych, a taką właśnie był kryzys imigracyjny stanowiący tło niniejszego artykułu. Kategorii „sekurytyzacji” nadaję więc charakter neutralny (opisowy), wykraczający poza perspektywę konstruktywistyczną. Uznaję, że „sekurytyzacja” to dyskursywnie koncentrowanie się na paradygmacie bezpieczeństwa przy analizowaniu i opisywaniu danego problemu społecznego. Może ona mieć charakter uzasadniony okolicznościami społeczno-politycznymi, a może być wynikiem uprzedzeń, a zarazem działaniem nastawionym na manipulację odbiorcami. Ocena charakteru „sekurytyzacji” w odniesieniu do konkretnego problemu społecznego może też budzić spory. Ocena ta jest bowiem uwarunkowana m.in. takimi czynnikami, jak wiedza o problemie, doświadczenie, światopogląd, utożsamianie się z określoną ideologią i in. W odniesieniu do kryzysu imigracyjnego wychodzę z założenia, że jego „sekurytyzacja” nie była wyłącznie rezultatem określonych zachowań dyskursywnych elit politycznych oddziałujących na publiczność, ale że także ów dyskurs sekurytyzacyjny elit politycznych miał swoje uzasadnienie w obiektywnych przesłankach. Nie podzielam więc opinii niektórych badaczy, że sekurytyzacja kryzysu imigracyjnego była wyłącznie wynikiem procesu dyskursywnego konstruowania znaczeń (por. Ileri 2019: 100).

W tym miejscu pragnę skoncentrować się na kategorii bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Bezpieczeństwo wewnętrzne można rozumieć jako „stałą gotowość i działalność określonych instytucji oraz organów państwowych, a także prywatnych podmiotów, która ma znaczenie dla zachowania stabilności i integralności państwa” (Sulowski 2009: 15). Jak stwierdza Stanisław Sulowski, przedmiotem pojęcia

bezpieczeństwa wewnętrznego są przy tym takie aspekty funkcjonowania państwa, jak polityczny, psychologiczny, społeczny, gospodarczy, kryminalny, ekologiczny itp. (Sulowski 2009: 15). Bezpieczeństwo wewnętrzne może też być rozumiane jako pożądany stan wewnątrz państwa gwarantujący jego istnienie i rozwój (Brzeziński 2009: 39). Cechami bezpieczeństwa wewnętrznego jest równowaga i stabilność (Marczuk 2009: 77). Zagrożeniem dla tego bezpieczeństwa są m.in. problemy społeczne. W kontekście tematu niniejszego artykułu można tu wymienić np. masowe migracje, w tym przede wszystkim migracje nielegalne, a także problemy z integracją grup odmiennych kulturowo. Roman Stawicki wymienia takie zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa związane z nielegalną imigracją, jak obciążenia dla budżetu, przeniesienie konfliktów rozgrywających się w państwach pochodzenia imigrantów na terytorium państw docelowych migracji, wzrost skali innych nielegalnych zjawisk, takich jak przestępczość (w tym zorganizowana), prostytutka czy żebractwo (Stawicki 2019: 93). Ponadto wśród zagrożeń związanych z przepływami migracyjnymi badacz ten wymienia również terroryzm i ekstremizm polityczny (Stawicki 2019: 133). Celem działań terrorystycznych jest „wpływanie na władzę poprzez przestępstwa związane z użyciem przemocy lub groźby jej użycia” (Kozłowski 2009: 301). Zjawisko terroryzmu stało się przy tym w ostatnich dekadach „stałym elementem krajobrazu współczesnego świata” (Ściborek i in. 2015: 167). Jak jeszcze w 2009 roku pisał Maciej Duszczyk „(...) kwestia zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego w kontekście procesów migracyjnych zaczyna odgrywać coraz większą rolę, a nawet wpisuje się jako element zapobiegania terroryzmowi” (Duszczyk 2009: 354). Należy przy tym zaznaczyć, że nie chodzi tu o bezpośrednie powiązanie migracji z terroryzmem, a o wskazanie, że konsekwencją masowych migracji może być również przenikanie do państw przyjmujących w falach migracyjnych osób o poglądach ekstremistycznych, w tym terrorystów lub osób podatnych na radykalizację. Jeżeli chodzi o ekstremizm polityczny, masowe migracje mogą prowadzić zarówno do wzrostu znaczenia środowisk fundamentalistycznych i przestępczych wśród imigrantów, jak i do wzrostu popularności ugrupowań skrajnych i w sposób czynny wrogich wobec imigrantów. Ponadto mogą powodować wzrost nastrojów społecznych radykalnie nieprzychylnych imigrantom, czy wreszcie wzrost liczby przestępstw przeciwko przybyszom motywowanych ich pochodzeniem. Omawiając wpływ migracji międzynarodowych na bezpieczeństwo wewnętrzne należy również wspomnieć o zagrożeniach społeczno-kulturowych, w tym związanych z konfliktami kulturowymi i religijnymi, a także integracją społeczno-zawodową imigrantów.

Odwołując się do sytuacji w Republice Federalnej Niemiec, z aktualnych badań niemieckiej opinii publicznej wynika, że 86% Niemców jest zaniepokojonych – w kontekście imigracji – wzrostem ekstremizmu prawicowego i przemocy na tle rasowym, 73% – wzrostem przestępczości i ataków terrorystycznych, 64% – wpływem islamu na społeczeństwo, a 61% – kosztami integracji (Faus, Storks 2019: 24). Problem bezpieczeństwa i zagrożeń w kontekście imigracji jest więc silnie akcentowany przez niemiecką opinię publiczną.

Analiza informacji i danych dotyczących związku kryzysu migracyjnego z bezpieczeństwem wewnętrznym

Ryzyko błędnej weryfikacji cudzoziemców oraz napływu osób o poglądach ekstremistycznych

Z informacji przekazywanych przez media niemieckie w czasie kryzysu migracyjnego wynikało, że służby państwowe miały ograniczone możliwości rzetelnej weryfikacji napływających imigrantów. Informacje medialne nie są naturalnie rozstrzygające, jednak nawet jednostkowe przypadki na bieżąco opisywane przez media mogą stanowić przyczynek do naszkicowania jakościowego obrazu systemu weryfikacji napływających cudzoziemców. W tym miejscu pragnę przedstawić wybrane informacje mogące świadczyć o wpływie omawianej sytuacji na poziom bezpieczeństwa wewnętrznego.

O problemach z weryfikacją zasadności wniosków o ochronę międzynarodową, a wręcz z identyfikacją tożsamości ubiegających się o taką ochronę, świadczyć może fakt, że w kwietniu 2017 roku aresztowano oficera Bundeswehry, który w 2015 roku uzyskał w Niemczech schronienie jako uchodźca (*Identität Tausender...* 2017). Z kolei wcześniej – tuż przed apogeum kryzysu migracyjnego, a więc jeszcze przed największym obciążeniem systemu weryfikacyjnego – ochronę uzyskała w tym państwie rodzina ukraińska podająca się za syryjską (*Ukrainische Familie...* 2017). W maju 2017 roku Niemiecki Federalny Urząd Migracji i Uchodźców (BAMF) rozpoczął ponowną weryfikację 2000 pozytywnych decyzji azylowych dla osób pochodzących z Syrii i Afganistanu, wydanych między 1 stycznia 2016 a 27 kwietnia 2017 (*Stellungnahme...* 2017). Wkrótce informowano, że 3638 Syryjczyków i Irakijczyków wnioskujących w Niemczech o ochronę, nie zostało przesłuchanych przez pracowników BAMF, ani nawet poddanych procedurze sprawdzającej tożsamość. Decyzje o przyznaniu ochrony opierano wyłącznie na kwestionariuszach wypełnianych przez imigrantów (*Identität Tausender...* 2017). Pracownicy BAMF mieli powtórnie sprawdzić 80–100 tysięcy decyzji azylowych (*Bamf will Flüchtlingschutz...* 2018). Jakkolwiek informacje o pojedynczych przypadkach pomyłek można uznać za niereprezentatywne dla całościowego obrazu sytuacji, ale za to nośne medialnie, tak informacje o wyłącznie kwestionariuszowej analizie sytuacji cudzoziemców, czy o urzędowych decyzjach w zakresie ponownych weryfikacji zasadności udzielenia ochrony świadczyć mogły o problemach systemowych. O ograniczonej wiarygodności procedur weryfikacyjnych przy udzielaniu ochrony międzynarodowej w Europie świadczyć mógł także fakt, że – jak informowała prasa niemiecka – pewni cudzoziemcy, którzy otrzymali ochronę w Niemczech, jeździli na wakacje do państw, z których mieli uciec przed wojną i prześladowaniem (Bewarder, Schiltz 2016).

Niemiecka Federalna Służba Wywiadowcza (BND¹⁵) ostrzegała także, że wśród fal uchodźczych ukrywają się terroryści z tzw. Państwa Islamskiego (Bewarder 2016).

Po 2015 roku dochodziło również do zamachów terrorystycznych. Przykładowo 18 lipca 2016 roku nastoletni imigrant z Afganistanu napadł na pasażerów pociągu pod Würzburgiem, mordując cztery osoby i raniąc tyle samo osób. Do zamachu przyznało się tzw. Państwo Islamskie. W dniu 19 grudnia 2016 roku miał miejsce zamach na jarmark bożonarodzeniowy w Berlinie, w wyniku którego zginęło 11 osób. Wcześniej zamachowiec zamordował polskiego kierowcę ciężarówki, którą następnie wjechał w tłum. Sprawca był Tunezyjczykiem identyfikującym się z tzw. Państwem Islamskim, które wzięło na siebie odpowiedzialność za zamach. Zamachowiec przyjechał do Niemiec w 2015 roku i chociaż jego wniosek o azyl został odrzucony, pozostał w tym państwie. Pomimo że interesowały się nim wcześniej służby policyjne i wywiadowcze, nie udało się zapobiec tragedii. W 2017 roku niemiecki tygodnik „Der Spiegel” podał informację, że wśród uchodźców, którzy od 2015 roku przyjeżdżali do Niemiec, mogło znajdować się kilka tysięcy afgańskich talibów, przy czym Prokuratura Federalna, według stanu na kwiecień 2017 roku, miała prowadzić śledztwo przeciwko ponad 70 podejrzanym (Diehl i in.2017). W tym samym roku niemiecka policja aresztowała sześciu Syryjczyków podejrzanych o planowanie ataku terrorystycznego na jarmark przedświąteczny w Essen na zachodzie kraju. Potencjalni zamachowcy wcześniej złożyli wnioski o udzielenie im ochrony w Niemczech (Kociszewski 2017). Jak wynika z doniesień medialnych, planowano także inne zamachy, jednak zostały one udaremnione przez niemieckie służby.

W świetle przywołanych faktów, należy uznać, że zagrożenie wmieszania się w fale uchodźcze potencjalnych terrorystów, ale także – szerzej– ekstremistów bądź osób podatnych na radykalizację było realne, a system weryfikacji cudzoziemców pozostawiał wiele do życzenia. Deklarowanie obaw w omawianym zakresie – niezależnie od trudnej do określenia skali zagrożenia, która powinna zostać poddana dalszym badaniom – można więc uznać za zasadne.

Przestępczość

Z danych policyjnych wynika, że w Niemczech w czasie kryzysu imigracyjnego wzrosła zarówno przestępczość przeciwko imigrantom, jak i ze strony imigrantów. Przykładowo w trakcie szczytu kryzysu imigracyjnego istotnie wzrosła liczba czynów karalnych przeciwko niemieckim ośrodkom dla uchodźców. Według Federalnego Urzędu Kryminalnego (BKA), w 2015 roku popełniono 1031 takich czynów (w stosunku do 199 w 2014 roku, co oznacza ponad pięciokrotny wzrost) (*Kriminalität...* 2017: 39). Warto w tym miejscu zaznaczyć, że napływ cudzoziemców w 2015 roku spowodował tworzenie tymczasowych ośrodków recepcyjnych, co z pewnością wpłynęło na większą skalę zjawiska przestępczości wobec ośrodków. Ośrodki tymczasowe tworzone w takich miejscach, jak np. szkolne sale gimnastyczne itp., co budziło niezadowolenie części społeczności lokalnych. W kolejnych latach liczba

ataków spadała – do 995 w 2016 roku, 312 w 2017 roku i 161 w 2018 roku (*Kriminalität...2019*: 56).

W raporcie sporządzonym dla Ministerstwa Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży (BMFSFJ¹⁶) niemieccy kryminolodzy stwierdzili, że w latach 2014–2016 przestępczość z użyciem przemocy w Dolnej Saksonii po siedmioletniej tendencji spadkowej, wzrosła o 10,4 proc., przy czym w 92,1% wspomnianej wielkości wzrostu miało się wiązać z falami migracyjnymi (Pfeiffer i in. 2018: 81–82, *Gewalt durch Flüchtlinge* 2018). Autorzy raportu stwierdzili jednak, że Syryjczycy, Irakijczycy i Afgańczycy (a więc cudzoziemcy wywodzący się z grup narodowych najliczniej napływających do Europy podczas kryzysu migracyjnego) znacznie rzadziej – proporcjonalnie do ich liczby – popełniali przestępstwa niż imigranci z Maroka, Algierii czy Tunezji. Zdaniem kryminologów fakt ten wynikał z braku perspektyw tych ostatnich na uzyskanie w Niemczech azylu (Pfeiffer i in. 2018: 89, *Gewalt durch Flüchtlinge* 2018).

Z danych niemieckiego Federalnego Urzędu Kryminalnego (BKA) wynika, że w 2015 roku liczba osób niebędących obywatelami Republiki Federalnej Niemiec podejrzanych o popełnienie przestępstw (*nichtdeutsche Tatverdächtige*) – z wyłączeniem przestępstw przeciwko prawu migracyjnemu (*ohne ausländerrechtliche Verstöße*) – wynosiła 555 820, co stanowiło 27,6% podejrzanych o popełnienie przestępstw ogółem w Republice Federalnej Niemiec. Liczba podejrzanych imigrantów (*tatverdächtige Zuwanderer*) – tj. ubiegających się o ochronę międzynarodową (*Asylbewerber*), wybranych grup przybyłych z terenów objętych konfliktami (*Kontingentflüchtling/Bürgerkriegsflüchtling*), osób posiadających zezwolenie na pobyt tolerowany (*Duldung*) lub nieposiadających pozwolenia na pobyt (*unerlaubter Aufenthalt*)¹⁷, wynosiła 114 238, co stanowiło 5,7% ogółu podejrzanych. Jeżeli chodzi o wartość wskaźnika dla osób niebędących obywatelami Niemiec (27,6%), warto ją odnieść do ogólnego udziału cudzoziemców w społeczeństwie niemieckim wynoszącego w 2015 roku 10,5% (82,2 *Millionen...* 2016: 1, Tießler-Marenda 2017: 2). Wartość ta świadczy o nadreprezentacji podejrzanych w grupie cudzoziemców, choć naturalnie należy tu podkreślić, że wskaźnik dotyczy wszystkich cudzoziemców (a więc nie tylko tych przybyłych w ramach fal kryzysowych, ani nawet niewyłącznie tych mieszkających na stałe w Niemczech). W tym kontekście warto odnotować, że w 2015 roku udział cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową podejrzanych o popełnienie przestępstw (*Asylbewerber*) (z wyłączeniem przestępstw przeciwko prawu migracyjnemu) w zbiorowości cudzoziemców podejrzanych o popełnienie przestępstw ogółem (również z wyłączeniem przestępstw przeciwko prawu migracyjnemu)

¹⁶ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend.

¹⁷ Jest to kategoria najbliższa zbiorowości imigrantów napływających w ramach fal związanych z kryzysem migracyjnym. Zarazem nie obejmuje ona takich zbiorowości jak uznani uchodźcy czy osoby objęte ochroną uzupełniającą. Warto w tym miejscu zauważyć, że brak dokładniejszego wyróżnienia różnych kategorii cudzoziemców w niemieckich zbiorach danych dotyczących przestępczości, utrudnia precyzyjne określenie bezpośredniego wpływu kryzysowych fal migracyjnych na przestępczość.

wynosił 15,1% (*Polizeiliche Kriminalstatistik...* 2016: 180). Dla porównania udział cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową w zbiorowości cudzoziemców ogółem wynosił w tym czasie nieco poniżej 4% (Tießler-Marenda 2017: 8). Dane te wskazują na nadreprezentację osób podejrzanych o popełnienie przestępstw w zbiorowości osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, a więc również tych, którzy napłynęli wraz z falami kryzysowymi.

Jeżeli chodzi o podejrzanych o popełnienie przestępstw w 2014 roku, liczba podejrzanych osób niebędących obywatelami Niemiec wynosiła 492 610 (24,3% ogółu podejrzanych), natomiast liczba podejrzanych imigrantów – 59 912 (3% ogółu podejrzanych) (*Kriminalität...* 2016: 3, 8). Co interesujące, liczba podejrzanych o popełnienie przestępstw w Niemczech ogółem wyniosła w 2015 roku – 2 011 898, tj. nieznacznie mniej (o ok. 0,6%) niż w roku 2014 (2 023 623). Jeżeli jednak chodzi o liczbę podejrzanych osób niebędących obywatelami Niemiec, nastąpił w tym czasie wzrost o blisko 13%. W przypadku podejrzanych imigrantów był to wzrost o wiele większy, tj. wyniósł ponad 90%.

W 2016 roku nastąpił nieznaczny wzrost liczby podejrzanych o popełnienie przestępstw ogółem do 2 022 414. Można więc uznać, że liczba podejrzanych ogółem pozostawała w omawianych latach na stabilnym poziomie. Jeżeli jednak chodzi o liczbę osób podejrzanych niebędących obywatelami Niemiec, w 2016 roku wyniosła ona 616 230, co stanowiło 30,5% podejrzanych o przestępstwa ogółem. Był to wzrost o ponad 10% w stosunku do roku poprzedniego i o ponad 25% w stosunku do roku 2014. Liczba podejrzanych imigrantów wyniosła we wspomnianym roku 174 438, co stanowiło 8,6% ogółu. Był to wzrost o 53% względem roku poprzedniego i blisko trzykrotny względem roku 2014 (*Kriminalität...* 2017: 8). W kolejnych latach liczba podejrzanych ogółem spadała do 1 974 805 w 2017 roku i do 1 931 079 w 2018 roku. Spadała również liczba osób podejrzanych niebędących obywatelami Niemiec – do 599 357 (30,4% ogółu podejrzanych) w 2017 r. i 589 200 (30,5% ogółu podejrzanych) w 2018 roku (*Kriminalität...* 2019: 7).

W 2016 roku 35% wszystkich podejrzanych imigrantów pochodziło z głównych państw pochodzenia osób ubiegających się o azyl, tj. Syrii, Afganistanu i Iraku. Jednocześnie obywatele tych państw stanowili 63% osób ubiegających się o azyl. 16% podejrzanych imigrantów pochodziło z państw bałkańskich: Albanii, Serbii, Kosowa, Macedonii oraz Bośni i Hercegowiny, przy czym obywatele tych państw stanowili 11% osób ubiegających się o azyl. 11% podejrzanych imigrantów pochodziło z państw Maghrebu (Algierii, Maroka i Tunezji), przy czym obywatele tych państw stanowili 2,4% osób ubiegających się o azyl (*Kriminalität...* 2017: 10–11). Dla porównania, w 2015 roku najwięcej imigrantów podejrzanych o popełnienie przestępstw pochodziło z państw bałkańskich (27%, przy czym obywatele tych państw stanowili 13% osób ubiegających się o azyl). Z Syrii, Afganistanu lub Iraku pochodziło 17% podejrzanych, przy czym obywatele tych państw stanowili 64% osób ubiegających się o azyl. Z państw Maghrebu pochodziło 14% wszystkich podejrzanych imigrantów,

przy czym obywatele tych państw stanowili 2% osób ubiegających się o azyl (*Kriminalität...* 2016: 9).

W stosunku do odsetka osób ubiegających się o azyl z danej grupy narodowej – zarówno w 2015, jak i 2016 roku – największa nadreprezentacja wśród osób podejrzanych występowała wśród osób pochodzących z państw Maghrebu. Jeżeli chodzi o obywateli państw, których obywatele najliczniej ubiegali się o ochronę międzynarodową, z jednej strony stosunek liczebny podejrzanych imigrantów do imigrantów ogółem z tej grupy, świadczyć może o – statystycznie rzecz ujmując – relatywnie niższej skłonności do popełniania przestępstw w tej zbiorowości. Z drugiej strony, w 2016 roku odnotowano znaczny wzrost udziału obywateli tych państw w zbiorowości podejrzanych imigrantów ogółem w stosunku do roku poprzedniego. W latach 2017–2019 obserwowano dalszy wzrost udziału obywateli głównych państw pochodzenia osób ubiegających się o azyl (do 38–39%), przy jednoczesnym spadku udziału zbiorowości obywateli państw Maghrebu (do 6% w 2019 roku) (*Kriminalität...* 2018: 11; *Kriminalität...* 2019: 8; *Kriminalität...* 2020: 10).

Jak wynika z powyższych danych, kryzys migracyjny w 2015 roku nie wpłynął na wzrost liczby osób podejrzanych o popełnienie przestępstw ogółem. Wpłynął jednak znacząco na procentowy wzrost liczby osób podejrzanych niebędących obywatelami Niemiec oraz liczby podejrzanych imigrantów, w tym osób ubiegających się o azyl. Zarówno w zbiorowości podejrzanych cudzoziemców ogółem, jak i podejrzanych imigrantów odnotowano nadreprezentację osób podejrzanych w stosunku do kategorii podejrzanych ogółem, co mogło niepokoić. Jednocześnie osoby pochodzące z państw, z których najliczniej składano wnioski o azyl, relatywnie rzadziej (w stosunku do liczebności danej zbiorowości) odnotowywane były jako podejrzane, choć obserwowano tendencję wzrostową w tym zakresie.

Według danych BKA od 2016 roku rosła liczba niemieckich ofiar przestępstw, w których co najmniej jednym podejrzany był imigrant (*tatverdächtiger Zuwanderer*; patrz wcześniej). W 2016 roku było to 31 597, natomiast w 2018 roku – 46 336, w tym w kategorii przestępstw przeciwko życiu w 2016 roku – 87, a w 2018 roku – 230, a w kategorii przestępstw na tle seksualnym w 2016 roku – 2 496, a w 2018 roku – 3 261. Nieznacznie spadała liczba ofiar przestępstw, w których co najmniej jednym podejrzany był imigrant, popełnianych wśród osób ubiegających się o ochronę międzynarodową lub uchodźców (z 31 459 w 2016 roku do 29 621 w 2018 roku), w tym w kategorii przestępstw przeciwko życiu z 197 do 188 (choć w 2017 roku odnotowano wzrost do 230), a w kategorii przestępstw na tle seksualnym z 486 do 411. Ponadto rosła liczba ofiar przestępstw popełnianych na osobach ubiegających się o ochronę międzynarodową lub uchodźcach, w których podejrzany był co najmniej jeden Niemiec (z 4 326 w 2016 roku do 8 455 w 2018 roku), w tym w kategorii przestępstw przeciwko życiu z 28 do 33 (a w 2017 roku – do 38), a w kategorii przestępstw na tle seksualnym – z 67 do 89. Jednocześnie przykładowo w 2018 roku jedynie w 18% ogółu przypadków, w których ofiarą była osoba ubiegająca się

o ochronę lub uchodźca, podejrzanym był obywatel Niemiec (*Kriminalität...*2017: 38; *Kriminalität...*2018: 53–54; *Kriminalität...*2019: 51–53). Oznacza to, że ofiary były atakowane głównie przez innych cudzoziemców.

Tabela 1.

Ofiary przestępstw według typu sprawcy i ofiary w Niemczech w latach 2016–2018

	2016	2017	2018
Niemcy jako ofiary przestępstw, w których co najmniej jednym podejrzanym był imigrant	31 597	39 096 ↑24% r/r	46 336 ↑19% r/r
Niemcy jako ofiary przestępstw przeciwko życiu, w których co najmniej jednym podejrzanym był imigrant	87	112 ↑29% r/r	230 ↑105% r/r
Niemcy jako ofiary przestępstw na tle seksualnym, w których co najmniej jednym podejrzanym był imigrant	2 496	2 706 ↑8% r/r	3 261 ↑21% r/r
Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową lub uchodźcy jako ofiary przestępstw, w których co najmniej jednym podejrzanym był imigrant	31 459	30 946 ↓2% r/r	29 621 ↓4% r/r
Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową lub uchodźcy jako ofiary przestępstw przeciwko życiu, w których co najmniej jednym podejrzanym był imigrant	197	230 ↑17% r/r	188 ↓18% r/r
Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową lub uchodźcy jako ofiary przestępstw na tle seksualnym, w których co najmniej jednym podejrzanym był imigrant	486	380 ↓22% r/r	411 ↑8% r/r
Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową lub uchodźcy jako ofiary przestępstw, w których co najmniej jednym podejrzanym był Niemiec	4 326	6 832 ↑58% r/r	8 455 ↑24% r/r
Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową lub uchodźcy jako ofiary przestępstw przeciwko życiu, w których co najmniej jednym podejrzanym był Niemiec	28	38 ↑36% r/r	33 ↓13% r/r
Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową lub uchodźcy jako ofiary przestępstw na tle seksualnym, w których co najmniej jednym podejrzanym był Niemiec	67	74 ↑10% r/r	89 ↑20% r/r

Źródło: zestawienie własne na podstawie: *Kriminalität...* 2017: 38; *Kriminalität...*2018: 53–54; *Kriminalität...*2019: 51–53.

Podsumowując, w latach 2016–2018 można zaobserwować relatywnie znaczny wzrost liczby Niemców będących ofiarami przestępstw, w których podejrzanym był co najmniej jeden imigrant, a także relatywnie znaczny wzrost liczby imigrantów będących ofiarami przestępstw, w których podejrzanym był co najmniej jeden Niemiec. W liczbach bezwzględnych, ofiar należących do pierwszej kategorii było jednak

o wiele więcej. Jednocześnie odnotowano nieznaczny spadek liczby osób ubiegających się o ochronę międzynarodową lub uchodźców będących ofiarami przestępstw, w których co najmniej jednym podejrzanym był imigrant. Z drugiej strony, osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową i uchodźcy o wiele częściej padali ofiarami przestępstw ze strony innych imigrantów niż ze strony Niemców.

Warto zwrócić uwagę, że rozpatrywaną powyżej kategorią są podejrzani a nie skazani. Uwzględnienie tak określonej zbiorowości z jednej strony pozwala na pełniejszą identyfikację możliwej skali problemu. Sprawy sądowe mogą być bowiem rozciągnięte w czasie, a dynamika liczby podejrzeń może świadczyć o rzeczywistej dynamice dotyczącej liczby naruszeń prawa monitorowanej na bieżąco. Z drugiej strony, odniesienie się do takich danych jest w większym stopniu obciążone możliwością pomyłki, w tym ryzykiem wynikającym np. z uprzedzeń (kiedy to „obcy” może być częściej wskazywany jako podejrzany niż „swój”).

Jeżeli chodzi o skazanych za przestępstwa, nie można wyodrębnić w niemieckich zbiorach danych poszczególnych kategorii cudzoziemców ze względu na dokładniej określony charakter pobytu, czy termin przybycia do Niemiec, stąd jego wartość informatywna dla diagnozy wpływu kryzysowych fal migracyjnych na przestępczość jest ograniczona. Warto jednak zauważyć, że udział cudzoziemców wśród skazanych ogółem wyniósł w 2015 roku 28,3% (*Rechtspflege Strafverfolgung 2015... 2017: 484*) w stosunku do 26% w roku 2014 (*Rechtspflege Strafverfolgung 2014... 2016: 480*). W kolejnych latach można obserwować dalszy wzrost wartości tego wskaźnika. W 2016 roku wartość ta wyniosła 31,4%, w 2017 roku – 32,5%, a w 2018 roku – 34% (*Rechtspflege Strafverfolgung 2018... 2019: 482*). Co interesujące, we wspomnianych latach systematycznie spadała liczba bezwzględna skazanych w Niemczech ogółem (z 739 487 w 2015 roku do 712 338 w 2018 roku), a rosła liczba bezwzględna skazanych cudzoziemców (z 209 603 w 2015 roku do 242 311 w 2018 roku) (*Rechtspflege Strafverfolgung 2015... 2017: 484; Rechtspflege Strafverfolgung 2018... 2019: 482*). W roku 2014 liczby te wynosiły kolejno 748 782 i 194 673 (*Rechtspflege Strafverfolgung 2014... 2016: 480*).

Biorąc pod uwagę lata 2014–2018, najwięcej skazanych cudzoziemców w Niemczech (średnio w omawianych latach 69% skazanych cudzoziemców ogółem) pochodziło z Europy, przy czym w latach 2014–2016 można było odnotować wzrost liczby skazanych obywateli z państw europejskich, a w kolejnych latach względną stabilizację w tym zakresie. Największa liczba skazanych pochodziła z państw należących do Unii Europejskiej (średnio 40% skazanych cudzoziemców ogółem), przy czym w latach 2014–2018 można zaobserwować stały wzrost w tym zakresie. Jeżeli chodzi o obywateli państw europejskich nienależących do UE, w latach 2014–2016 następował wzrost liczby skazanych, a w kolejnych latach spadek i względna stabilizacja. Najliczniejszą grupę skazanych stanowili obywatele Turcji (średnio 14% skazanych cudzoziemców ogółem), jednak w omawianych latach można odnotować systematyczny, choć powolny spadek liczby skazanych z tej grupy. Jednocześnie od 2014 roku

systematycznie rośnie liczba skazanych z państw azjatyckich (średnio 14% skazanych cudzoziemców w omawianych latach, przy czym w roku 2018 odnotowano wzrost o 82% względem roku 2014) oraz państw afrykańskich (średnio 12% skazanych cudzoziemców w omawianych latach, przy czym w roku 2018 odnotowano wzrost o 60% względem roku 2014) (*Rechtspflege Strafverfolgung 2014... 2016*: 498–499; *Rechtspflege Strafverfolgung 2015... 2017*: 504–505; *Rechtspflege Strafverfolgung 2016... 2017*: 506–507; *Rechtspflege Strafverfolgung 2017... 2018*: 518–519; *Rechtspflege Strafverfolgung 2018... 2019*: 504–505).

Tabela 2.

Skazani cudzoziemcy w Niemczech w latach 2014–2018 według rejonu pochodzenia

	Ogółem	Europa				Azja	Afryka
			z UE	spoza UE	z Turcji		
2014	194 673	142 460	80 790	61 670	32 701	23 146	18 407
2015	209 603	149 932	84 925	65 007	31 055	25 367	23 661
2016	231 562	158 541	90 263	68 278	30 237	32 102	29 199
2017	233 065	155 164	92 319	62 845	29 223	36 562	29 386
2018	242 311	158 173	95 489	62 684	28 908	42 185	29 549
%							
2014	100	73	42	32	17	12	9
2015	100	72	41	31	15	12	11
2016	100	68	39	29	13	14	13
2017	100	67	40	27	13	16	13
2018	100	65	39	26	12	17	12
Średni udział % w latach 2014–18		69	40	29	14	14	12

Źródło: zestawienie własne na podstawie: *Rechtspflege Strafverfolgung 2014... 2016*: 498–499; *Rechtspflege Strafverfolgung 2015... 2017*: 504–505; *Rechtspflege Strafverfolgung 2016... 2017*: 506–507; *Rechtspflege Strafverfolgung 2017... 2018*: 518–519; *Rechtspflege Strafverfolgung 2018... 2019*: 504–505.

Reasumując, wśród cudzoziemców w Niemczech ogółem należy odnotować znaczną nadreprezentację osób skazanych oraz tendencję wzrostową w tym zakresie. Tendencja wzrostowa dotyczy przy tym przede wszystkim cudzoziemców z państw azjatyckich i afrykańskich, co może mieć związek z kryzysowymi falami imigracyjnymi. Jednocześnie zbiorowości te nie stanowią najliczniejszych grup cudzoziemców skazanych w Niemczech.

Warto również zwrócić uwagę na nie zawsze rejestrowane akty agresji związane z różnicami kulturowymi czy religijnymi, których ofiarami padali imigranci, a sprawcami byli inni imigranci. Według danych niemieckiego Urzędu Migracji i Uchodźców (BAMF) w 2015 roku wśród osób wnioskujących o ochronę międzynarodową w Niemczech było 73,1% muzułmanów, 13,8% chrześcijan i 4,2% jezydów (*Mangelnder Schutz...* 2017: 10). Z badań organizacji Open Doors, przeprowadzonych między lutym a kwietniem 2016 roku, wynika, że uchodźcy chrześcijańscy byli narażeni w ośrodkach dla cudzoziemców w Niemczech na szykany ze strony niektórych imigrantów wyznających islam. Badanie objęło 231 imigrantów chrześcijańskich, z których 86% (199 osób) porzuciła islam na rzecz chrześcijaństwa. Z tej ostatniej grupy 29% osób przyjęło chrześcijaństwo w Niemczech, a ponad 60% – jeszcze w państwach pochodzenia. 88% badanych imigrantów chrześcijańskich (204 osoby) doświadczyło prześladowania motywowanego religijnie ze strony innych imigrantów, a 49% (114 osób) – ze strony personelu (głównie pracowników ochrony) (*Religiously motivated...* 2016: 5, 9, 11, 12). Między majem a wrześniem 2016 roku przeprowadzono badania wśród kolejnych 512 imigrantów, co dało sumę 743 respondentów. 51% z nich (380 osób) stanowili konwertyci. Według zebranych danych, 91% imigrantów chrześcijańskich (674 osoby) doświadczyło religijnie motywowanej dyskryminacji lub przemocy ze strony innych uchodźców, a 28% (205 osób) – ze strony personelu. W przypadku 84% badanych (617 osób) szykany wystąpiły więcej niż raz (*Mangelnder Schutz...* 2017: 5, 23, 26).

Jeżeli chodzi o przestępstwa imigrantów, rozgłos zyskały ataki na kobiety podczas imprez sylwestrowych 2015/2016 w Niemczech (głównie w Kolonii) i innych państwach europejskich¹⁸. W kontekście tych wydarzeń w literaturze przedmiotu pojawiło się określenie *Taharrusz Dzamaa* zaczerpnięte z języka arabskiego i oznaczające molestowanie zbiorowe. Polegać ono ma na otoczeniu ofiary (ofiar) przez dwa kręgi krzyżujących mężczyzn. Krzyki te mają przestraszyć otoczone kobiety, „które są bite, obmacywane, okradane, (...) poniżane werbalnie” (Pacewicz-Biegańska 2017: 206). Według szacunków Federalnego Urzędu Kryminalnego (BKA) ofiarami podobnych przestępstw seksualnych we wspomnianą noc sylwestrową padło w Niemczech 1200 kobiet, sprawcami miało być ponad 2000 mężczyzn, przy czym zidentyfikowano jedynie 120 podejrzanych. Większość podejrzanych – według informacji BKA – miała pochodzić z Afryki Północnej, przy czym około połowy przebywało w Niemczech krócej niż rok, tj. napłynęło wraz z kryzysowymi falami migracyjnymi (*1200 Frauen...* 2016). W tym miejscu warto zwrócić uwagę na próby reglamentowania informacji dotyczących przestępczości imigrantów przez media głównego nurtu, a – być może – także przez instytucje rządowe. Początkowo informacje na temat omawianych wydarzeń sylwestrowych były przemilczane przez główne media niemieckie,

¹⁸ Szerzej o atakach w niemieckich miastach w noc sylwestrową 2015/2016, zob.: Pacewicz-Biegańska 2017: 198–202.

co m.in. doprowadziło do przeprosin za ich brak ze strony niemieckiej telewizji publicznej (*Niemiecka telewizja...* 2016). Jeżeli chodzi o reglamentowanie informacji przez państwowe ośrodki decyzyjne, zdaniem niektórych obserwatorów życia publicznego, rząd niemiecki w 2015 roku był bardziej krytyczny wobec ówczesnej sytuacji w zakresie bezpieczeństwa niż przyznawał publicznie (Bewarder 2020).

Z przywołanych danych wynika, że odnotowano wpływ kryzysowych fal imigracyjnych na przestępczość, choć wpływ ten nie był jednoznaczny. Z jednej strony, odnotowano wzrost skali przestępczości ze strony imigrantów i wobec imigrantów po 2015 roku, z drugiej strony – nie zawsze możliwe jest określenie, w jakim zakresie wzrost ten powodowany był imigracją *stricto* związaną z kryzysem imigracyjnym. Ponadto obywatele państw najliczniej reprezentowanych wśród osób ubiegających się o ochronę międzynarodową wcale nie stanowili – relatywnie do liczby napływających osób z tych grup – najliczniejszej zbiorowości osób podejrzanych o popełnienie przestępstw. Choć wydaje się, że – szczególnie w dłuższej perspektywie czasowej – generalny obraz statystyczny przestępczości w Niemczech istotnie się nie zmienił, następowały zmiany co do charakteru jakościowego i struktury tej przestępczości.

Potencjalne bariery dotyczące integracji zawodowej imigrantów

Integracja społeczno-kulturowa oraz ekonomiczna imigrantów jest najsilniejszym czynnikiem ograniczającym negatywny wpływ migracji na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. W tym miejscu pragnę skoncentrować się na jednym z głównych wymiarów integracji ekonomicznej, tj. pracy zawodowej imigrantów. Odnalezienie się imigrantów na rynku pracy zmniejsza ryzyko ich radykalizacji, która zagraża bezpieczeństwu wewnętrznemu państwa. Ponadto czynnik ten redukuje potencjalne obciążenia socjalne państwa związane z imigracją. Warto przy tym zauważyć, że integrację zawodową należy analizować w dłuższej perspektywie czasowej.

Według danych Instytutu Rynku Pracy i Badań nad Zatrudnieniem (IAB¹⁹) we wrześniu 2016 roku wskaźnik zatrudnienia osób pochodzących z państw ogarniętych wojną lub kryzysem wynosił 16,2% (*Zuwanderungsmonitor...* 2016: 2), natomiast w październiku 2018 roku – 32,3% (Brücker i in. 2018: 1), a w październiku 2019 roku – 36,6% (Brücker i in. 2019: 1). Nie były to wysokie wartości, jednak należy odnotować dynamikę dodatnią w omawianym zakresie. W 2016 roku niska wartość wskaźnika wynikała głównie stąd, że wielu imigrantów, którzy napłynęli w 2015 roku, nie miała jeszcze dostępu do rynku pracy. Ekspert niemiecki – jak np. Herbert Brücker z IAB – podkreślali, że integracja uchodźców na rynku pracy zachodzi szybciej niż pierwotnie zakładano (*Arbeitsmarktexperte...* 2019), a niektórzy nawet wyrażali opinie o „zadziwiających postępach” w tym zakresie (*Fakten statt Stimmungslage...* 2019: 6). Wskazywano przykładowo, że liczba cudzoziemców opłacających składki na ubezpieczenie społeczne,

¹⁹ Institut für Arbeitsmarkt und Berufsforschung.

pochodzących z ośmiu głównych państw pochodzenia uchodźców, w Niemczech w kwietniu 2019 roku wyniosła 312 000, tj. dwukrotnie więcej niż w kwietniu 2017 roku (*Fakten statt Stimmungslage...* 2019: 47). Jednocześnie z danych dla Niemiec wynika, że podczas gdy wskaźnik zatrudnienia dla nowych imigrantów z państw UE wynosi średnio 76%, dla nowych imigrantów z państw trzecich jest to jedynie 33%. W przypadku osób wykwalifikowanych, pochodzących z obszarów objętych wojną lub kryzysem, w latach 2012–2018 zatrudnienie miało średnio 57% imigrantów, przy czym wyłącznie dla nowoprzybytych imigrantów, wartość wskaźnika wynosiła 18%. Jeżeli chodzi o analogiczne wartości wskaźników dla imigrantów pochodzących z obszarów objętych wojną lub kryzysem bez kwalifikacji, zatrudnienie miało 35% imigrantów, przy czym dla nowoprzybytych imigrantów wartość wskaźnika wynosiła 7% (*IAB-Kurzbericht* 2020: 8). Według raportu Federalnej Agencji Pracy (BA) stopa zatrudnienia dla imigrantów pochodzących z głównych państw, których obywatele napływali w czasie kryzysu migracyjnego, według stanu na marzec 2018 roku wynosiła 25,6%²⁰. Dla porównania wartość tego wskaźnika dla wszystkich cudzoziemców wynosiła 47,9%, a dla obywateli Niemiec – 68,1% (*Integrationsprozesse...* 2018: 14).

Z danych dotyczących struktury kwalifikacji nowoprzybytych imigrantów wynika, że poziom kwalifikacji imigrantów napływających w czasie kryzysu migracyjnego był niższy niż imigrantów napływających w poprzednich latach. Przykładowo w 2014 roku żadnego przygotowania zawodowego nie miało 32% imigrantów nowoprzybytych do Niemiec, w 2015 roku było to 37%, a w 2016 roku – 47%. Po 2016 roku wartość tego wskaźnika ustabilizowała się na poziomie 38%–41% (*IAB-Kurzbericht* 2020: 3). Choć wartość wskaźnika podawana jest dla ogółu nowych imigrantów, szczególnie jego wzrost w roku 2016 w dużej mierze świadczyć może o niekorzystnej strukturze kwalifikacji imigrantów napływających w ramach fal kryzysowych.

Jak wynika z powyższych danych, potencjał związany z integracją zawodową imigrantów napływających w czasie kryzysu migracyjnego mógł budzić niepokój, jednak równocześnie należy odnotować dynamikę dodatnią dotyczącą zatrudnienia w tej grupie imigrantów, co jest dobrym prognostykiem.

Zagrożenia dla zdrowia publicznego

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO²¹) uznała zagrożenie epidemiami chorób zakaźnych w związku z kryzysem migracyjnym za bardzo niskie (*extremely low*) (Scholz 2016: 3). Jednocześnie kwestią problematyczną pozostawał zróżnicowany dostęp do opieki zdrowotnej, który był uzależniony od statusu pobytowego imigranta. W wielu państwach UE nielegalny status pobytowy skutkowało dostępem do opieki zdrowotnej jedynie w nagłych przypadkach i nie zawsze był to dostęp bezpłatny (Scholz 2016: 4).

²⁰ Wskaźnik obejmuje również osoby zatrudnione w niepełnym wymiarze czasu, a więc faktycznie również te, których zatrudnienie nie gwarantuje stabilizacji zawodowej i ekonomicznej.

²¹ World Health Organization.

Problematyczny był również niedobór lekarzy mówiących w językach imigrantów (lub tłumaczy), a także powiązany z nim brak dostępu do pomocy psychologicznej czy psychiatrycznej dla uchodźców.

Jeżeli chodzi o zagrożenie epidemiczne, stanowisko WHO było przywoływane wielokrotnie jako argument przeciwko łączeniu tej kwestii z masowymi napływami migracyjnymi. Dane niemieckie w omawianym zakresie nie były jednak tak jednoznaczne. W *Rocznym Raportcie Epidemiologii Chorób Zakaźnych* opublikowanym w Niemczech w lipcu 2017 roku przez Instytut Roberta Kocha²² odnotowano wzrost zachorowań na choroby zakaźne w Niemczech w latach 2015/16. Jednym z czynników tego wzrostu wskazanym przez badaczy był wzmożony napływ fal imigracyjnych w stosunku do lat poprzednich. Jak napisano: „choroby, które częściej pojawiają się w krajach pochodzenia [imigrantów], również częściej odnotowywane są w niemieckim systemie zgłaszania” (*Infektionsepidemiologisches...2017*: 10). Trudno jednak precyzyjnie określić, w jakim zakresie przyrost liczby zachorowań na poszczególne choroby był bezpośrednim rezultatem masowych napływów imigrantów związanych z kryzysem imigracyjnym.

W omawianym kontekście we wspomnianym powyżej raporcie wymieniono takie choroby, jak m.in.: żółtaczka typu B, malaria czy gruźlica (*Infektionsepidemiologisches...2017*: 10). W przypadku żółtaczki typu B nastąpił wzrost zachorowań z 1982 w 2015 roku do 3006 w 2016 roku (*Infektionsepidemiologisches... 2017*: 96–97). W latach 2017–2018 następował dalszy wzrost zachorowań do – kolejno – 3556 i 4507 rocznie (*Infektionsepidemiologisches... 2019*:111–112). We wcześniejszych latach (od 2007 roku) liczba ta nie przekraczała 1000 rocznie, a najczęściej była znacznie niższa (*Infektionsepidemiologisches... 2017*:96–97). W przypadku malarii znaczny wzrost zachorowań nastąpił w latach 2014–2015. Liczba zachorowań wyniosła kolejno 1007 i 1063. W 2016 roku liczba ta nieznacznie spadła do 970 (*Infektionsepidemiologisches... 2017*: 150–151). W kolejnych latach notowano dalszy spadek (do 896 w 2018 roku) (*Infektionsepidemiologisches... 2019*: 166), jednak było to wciąż o wiele więcej niż w latach 2005–2013, w których liczba ta rzadko przekraczała 600 rocznie (*Infektionsepidemiologisches... 2017*: 150–151). Jeżeli chodzi o gruźlicę istotny wzrost liczby zachorowań odnotowano w 2015 roku (5 852 przypadki), przy czym wzrost ten utrzymał się w roku 2016 (5 915 przypadków) (*Infektionsepidemiologisches... 2017*: 211). W kolejnych latach nastąpił nieznaczny spadek liczby zachorowań na tę chorobę (do 5 429 w 2018 roku) (*Infektionsepidemiologisches... 2019*: 224). Dla porównania w latach 2008–2014, skala zachorowań na gruźlicę mieściła się w przedziale między 4000 a 4500 przypadków rocznie. W okresie 2001–2004 skala ta była jednak jeszcze wyższa niż w latach 2015–2016, a w szczytowych latach 2001–2003 wynosiła nawet ponad 7000 przypadków rocznie (*Infektionsepidemiologisches... 2017*: 211). W Niemczech odnotowano także wzrost

²² Robert Koch-Institut.

zachorowań na takie choroby jak krztusiec. W raportach sprzed 2013 roku brak danych dotyczących zachorowań na tę chorobę, natomiast w 2014 roku odnotowano 12 260 przypadków (*Infektionsepidemiologisches...* 2015: 128), w 2015 roku – 9 083 przypadki, a w 2016 roku – 13 809 przypadków (*Infektionsepidemiologisches...* 2017: 128). W 2017 roku odnotowano dalszy wzrost (do 16 854 przypadków), natomiast w 2018 roku spadek (do 12 907) (*Infektionsepidemiologisches...* 2019: 145). W 2015 roku zarejestrowano również trzy zachorowania na cholere (w stosunku do jednego w latach poprzedzających), jednak w roku 2016 liczba zachorowań na tę chorobę ponownie spadła do jednego (*Infektionsepidemiologisches...* 2017: 60; Szydłowski i in. 2018: 201, 204). Dla porównania w roku 2017 odnotowano dwa zachorowania, a w roku 2018 nie odnotowano ani jednego przypadku. Warto przy tym zauważyć, że najwyższą liczbę przypadków zachorowań na cholere w latach 2001–2018 odnotowano nie w czasie kryzysu migracyjnego, a w roku 2010 (6 przypadków) i 2011 (4 przypadki) (*Infektionsepidemiologisches...* 2019: 67).

Jak trafnie stwierdzili Jakub Szydłowski, Dominik Wilk, JanA. Wendt:

Ponieważ w krajach Bliskiego Wschodu występują choroby rzadko spotykane w Europie, niekorzystna sytuacja bytowa imigrantów sprzyja prawdopodobieństwu ich przeniesienia. Ten typ jest szczególnie niebezpieczny, z uwagi na brak jakiegokolwiek odporności wśród populacji rodzimej danego kraju. (...) W przypadku Niemiec można uznać, że zastosowano konieczne środki przeciwdziałające niektórym chorobom, dzięki czemu, mimo ich przeniesienia, nie rozwinęły się w groźne dla autochtonicznej ludności ogniska. (Szydłowski i in. 2018: 206)

W świetle przywołanych danych i informacji można uznać, że – patrząc przez pryzmat wzrostu zachorowalności na określone choroby zakaźne – istniały przesłanki uzasadniające analizowanie kwestii zagrożeń dla zdrowia publicznego w kontekście kryzysu migracyjnego. Jednocześnie należy zaznaczyć, że zagrożenia te nie miały dużych rozmiarów i skutecznie im przeciwdziałano.

Zakończenie

Imigracyjna sytuacja kryzysowa, której kulminacja nastąpiła w roku 2015, stwarzała zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego Republiki Federalnej Niemiec. Patrząc z perspektywy pięciu lat przez pryzmat danych ilościowych, poziom ogólnego zagrożenia nie był jednak wysoki. Jednocześnie szczególnie zmiana struktury jakościowej wybranych zagrożeń mogła budzić niepokój.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że istniało wysokie ryzyko błędnej weryfikacji cudzoziemców. Przypadki rażących pomyłek przy udzielaniu ochrony międzynarodowej miały miejsce jeszcze przed szczytem kryzysu. Przy istotnie zwiększonej skali napływu, trafne rozpoznanie wniosków o azyl musiało być zadaniem bardzo trudnym,

a niejednokrotnie – prawdopodobnie – niewykonalnym. Choć przypadki opisywane przez media można uznać za jednostkowe, ich kuriozalność pozwala na formułowanie wątpliwości dotyczących szczelności całego systemu. Podobnie „kwestionariuszowe” weryfikowanie cudzoziemców ubiegających się o azyl świadczyć może o przeciążeniu systemu weryfikacji, co należy potraktować jako poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego. Wraz z falami kryzysowymi do Niemiec przedostały się również osoby będące później sprawcami zamachów terrorystycznych, przy czym część potencjalnych zamachów została udaremniona przez niemieckie służby.

Ogólnie skala przestępczości w Niemczech nie wzrosła znacząco, jednak istotnie wzrosła przestępczość cudzoziemców i wobec cudzoziemców. W zbiorowości cudzoziemców ogółem odnotowano znaczną nadreprezentację osób podejrzanych oraz skazanych w stosunku do społeczeństwa ogółem. Istotna nadreprezentacja była również widoczna w przypadku osób ubiegających się o azyl, które napływały w czasie kryzysu migracyjnego. W odniesieniu do tej ostatniej grupy, wzrost przestępczości był bardzo wysoki w stosunku do lat poprzednich (w 2016 roku odnotowano trzykrotnie więcej podejrzanych o popełnienie przestępstw w stosunku do roku 2014). W 2016 roku 35% wszystkich podejrzanych imigrantów wywodziło się z głównych państw pochodzenia osób ubiegających się o azyl. Jednocześnie biorąc pod uwagę stosunek liczby podejrzanych do liczby osób ubiegających się o ochronę w danej grupie narodowej, Syryjczycy (którzy najliczniej przybywali do Niemiec w falach kryzysowych) o wiele rzadziej byli podejrzani niż obywatele państw Maghrebu, wśród których występowała największa nadreprezentacja w omawianym zakresie.

W latach 2016–2018 rosła liczba Niemców będących ofiarami przestępstw, w których podejrzany był co najmniej jeden imigrant, a także liczba osób ubiegających się o ochronę międzynarodową lub uchodźców będących ofiarami przestępstw, w których podejrzany był co najmniej jeden Niemiec. W przypadku pierwszej kategorii, w roku 2018 odnotowano wzrost o prawie połowę w stosunku do roku 2016. W przypadku przestępstw przeciwko życiu, był to wzrost ponad dwuipółkrotny. Jeżeli chodzi o przestępstwa przeciwko imigrantom, w których podejrzany był Niemiec, w 2018 roku odnotowano dwukrotny wzrost w stosunku do 2016 roku. W odniesieniu do przestępstw przeciwko życiu zarejestrowano tu nieznaczny spadek. Jednocześnie w wartościach bezwzględnych liczba ofiar niemieckich, w których podejrzany był imigrant, była o wiele wyższa niż liczba imigrantów będących ofiarami przestępstw, w których podejrzany był Niemiec. Ponadto imigranci najczęściej padali ofiarami przestępstw ze strony innych imigrantów.

Należy również odnotować znaczną nadreprezentację osób skazanych wśród cudzoziemców w Niemczech ogółem, a także tendencję wzrostową w tym zakresie. Chociaż istotna większość skazanych pochodziła z państw, z których imigracja nie miała związku z kryzysem migracyjnym, tendencja wzrostowa dotyczyła przede wszystkim cudzoziemców pochodzących z państw azjatyckich i afrykańskich, co mogło być związane z kryzysowymi falami migracyjnymi. Z jakościowo nowymi zagrożeniami

związanymi z przestępczością powiązać można m.in. ataki podczas imprez sylwestrowych 2015/2016, w których ofiarą paść miało co najmniej 1200 kobiet.

O pewnych zagrożeniach związanych zarówno z potencjalną przestępczością, jak i – przede wszystkim – integracją kulturową świadczyć mogą badania organizacji pozarządowej Open Doors, według których istotnym problemem w niemieckich ośrodkach dla cudzoziemców były szykany, z którymi spotykali się uchodźcy chrześcijańscy ze strony niektórych imigrantów muzułmańskich.

Jeżeli chodzi o integrację zawodową imigrantów, którzy napływali w czasie kryzysu migracyjnego, należy odnotować, że stopa zatrudnienia dla tej grupy była relatywnie niska (również w stosunku do innych grup cudzoziemców). Według różnych miar wahała się między 25 a 35%. Jednocześnie w ujęciu dynamicznym można było zauważyć tendencję wzrostową w tym zakresie. Warto jednak zauważyć, że w istniejących zbiorach trudno jednoznacznie wyodrębnić dane dotyczące *stricte* imigrantów napływających w ramach fal kryzysowych. Ponadto przy obliczaniu wartości stopy zatrudnienia bierze się pod uwagę również osoby zatrudnione w niepełnym wymiarze godzin, a więc także te, których zatrudnienie nie gwarantuje integracji zawodowej i ekonomicznej.

Odnosząc się do zagrożeń dla zdrowia publicznego potencjalnie powodowanych przez kryzys migracyjny, odnotowano wzrost zachorowań na wybrane choroby zakaźne, jednak ewentualne zagrożenia epidemiczne zostały wyeliminowane.

Podsumowując, warto również zauważyć, że niektóre zagrożenia powodowane przez kryzys migracyjny, takie jak np. długofalowe konsekwencje ewentualnego braku skutecznej integracji, mogą mieć charakter długoterminowy, tj. mogą być odroczone w czasie. Stąd wpływ kryzysu migracyjnego z lat 2015–2016 na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa powinien być badany również w kolejnych latach. Inne zagrożenia, takie jak np. przestępczość nierejestrowana, nierejestrowane akty przemocy lub dyskryminacji, ewentualny brak faktycznej integracji społeczno-kulturowej imigrantów, mogą umykać oficjalnym systemom statystycznym. Stąd analizy danych oficjalnych w omawianym zakresie warto w przyszłość uzupełniać o wyniki badań empirycznych, w tym analizy jakościowe.

Bibliografia

Opracowania zwarte, artykuły, raporty, oficjalne komunikaty

82,2 Millionen Einwohner am Jahresende 2015 – Bevölkerungszunahme durch hohe Zuwanderung (2016), Pressemitteilung vom 26. August 2016 – 295/16, Statistisches Bundesamt, https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2016/08/PD16_295_12411.pdf.pdf;jsessionid=B5B141BA488A5F429E99790C99D570BB.internet8711?__blob=publicationFile (dostęp: 2.12.2020).

Annual Report on the Situation of Asylum In the European Union 2015 (2016), European Asylum Support Office, 2016, https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/EN_%20Annual%20Report%202015_1.pdf (dostęp: 10.02.2020).

- Bakamo, Friedrich Ebert Stiftung (2019), *Migration narratives in Europe 2017–2018*. <https://www.bakamosocial.com/2018-eu-migration-study> (dostęp: 2.12.2020).
- Brücker H., Hauptmann A., Vallizadeh E., *Zuwanderungs-Monitor, Dezember 2018* (2018), Institut für Arbeitsmarkt und Berufsforschung, http://doku.iab.de/arbeitsmarktdaten/Zuwanderungs-monitor_1812.pdf (dostęp: 7.04.2020).
- Brücker H., Hauptmann A., Vallizadeh E., *Zuwanderungs-Monitor, Dezember 2019*(2019), Institut für Arbeitsmarkt und Berufsforschung, http://doku.iab.de/arbeitsmarktdaten/Zuwanderungs-monitor_1912.pdf (dostęp: 7.04.2020).
- Brzeziński M. (2009), *Rodzaje bezpieczeństwa państwa*, w: S. Sulowski, M. Brzeziński (red. nauk.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA.
- Buzan B., Weaver W. O., de Wilde J. (1998), *Security: A New Framework of Analysis*, Colorado, London: Lynne Rienner Publishers.
- Das Bundesamt in Zahlen 2018. Asyl, Migration und Integration*, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2019), https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Statistik/BundesamtinZahlen/bundesamt-in-zahlen-2018.pdf?__blob=publicationFile&v=14 (dostęp: 30.03.2020).
- Duszczak M. (2009), *Procesy migracyjne a bezpieczeństwo wewnętrzne*, w: S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA.
- Fakten statt Stimmungslage, Malteser Migrationsbericht* (2019), https://www.malteser.de/fileadmin/Files_sites/malteser_de/Relaunch/Presse_Medien/Publikationen/Migrationsbericht/MalteserMigrationsbericht2019_webES.pdf (dostęp: 20.03.2020).
- Faus R., Storks S. (2019), *Das pragmatische Einwanderungsland Was die Deutschen über Migration denken*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn, <http://library.fes.de/pdf-files/fes/15213-20190402.pdf> (20.11.2020).
- Global Trends. Forced Displacement in 2015*(2016), 20 June 2016, UNCHR, <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf> (dostęp: 20.02.2020).
- IAB-Kurzbericht*, Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung (2020), 8, <http://doku.iab.de/kurzber/2020/kb0820.pdf> (dostęp: 7.04.2020).
- Ileri M. Bahadır (2019), *Testing the Securitization Paradigm of the So-Called Copenhagen School in the Case Study of Europe Migrant Crisis in 2015*, Revista de Estudios Europeos, N.74, Universidad de Valladolid.
- Infektionsepidemiologisches Jahrbuch meldepflichtiger Krankheiten für 2014* (2015), Robert Koch-Institut, 1. März, https://www.rki.de/DE/Content/Infekt/Jahrbuch/Jahrbuch_2014.pdf?__blob=publicationFile (dostęp: 20.01.2020).
- Infektionsepidemiologisches Jahrbuch meldepflichtiger Krankheiten für 2018* (2019), Robert Koch-Institut, 1. März, https://www.rki.de/DE/Content/Infekt/Jahrbuch/Jahrbuch_2018.pdf?__blob=publicationFile (dostęp: 20.01.2020).
- Infektionsepidemiologisches Jahrbuch meldepflichtiger Krankheiten für 2016* (2017), Robert Koch-Institut, 1. März, https://www.rki.de/DE/Content/Infekt/Jahrbuch/Jahrbuch_2016.pdf?__blob=publicationFile (dostęp: 20.01.2020).
- Integrationsprozesse bei Flüchtlingen – eine Kohortenuntersuchung. Längsschnittbeobachtung über die Entwicklung der Arbeitsmarktintegration* (2018), Bundesagentur für Arbeit, Dezember, <https://statistik.arbeitsagentur.de/DE/Statischer-Content/Grundlagen/Methodik>

- Qualitaet/Methodenberichte/Arbeitsmarktstatistik/Generische-Publikationen/Methodenbericht-Integration-Fluechtlinge.pdf?__blob=publicationFile&fbclid=IwAR15O3n15CDzw6MgjrQyKlxtxeeJUeKcnQVGVU1eWmT-ZDDuq9CxsA2K4Y (dostęp: 20.11.2020).
- Joint Foreign and Home Affairs Council: Ten point action plan on migration(2015), 20.04.2015, Luxembourg, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4813_en.htm (dostęp: 20.02.2020).
- Jonda B. (2016), *Willkommenskultur: porażka czy jednak zdany egzamin? Zmieniające się rozumienie kultury przyjęcia w Niemczech*, w: A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak (red.), *Polityczne i społeczne aspekty wielokulturowości. Migracje i mniejszości*, Poznań, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski Program w Zakresie Migracji (2015), Bruksela, dnia 13.5.2015 r. COM(2015) 240 final, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_pl.pdf (dostęp: 10.02.2020)
- Kozłowski K. (2009), *Terroryzm jako zagrożenie państwa*, w: S. Sulowski, M. Brzeziński (red.Nauk.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA.
- Kriminalität im Kontext von Zuwanderung*, Bundeslagebild 2015 (2016), Bundeskriminalamt, https://www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/JahresberichteUndLagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung_2015.pdf?__blob=publicationFile&v=3 (dostęp: 20.02.2020).
- Kriminalität im Kontext von Zuwanderung*, Bundeslagebild 2016 (2017), Bundeskriminalamt, https://www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/JahresberichteUndLagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung_2016.pdf?__blob=publicationFile&v=6 (dostęp: 20.02.2020).
- Kriminalität im Kontext von Zuwanderung*, Bundeslagebild 2017 (2018), Bundeskriminalamt, https://www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/JahresberichteUndLagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung_2017.pdf?__blob=publicationFile&v=4 (dostęp: 20.02.2020).
- Kriminalität im Kontext von Zuwanderung*, Bundeslagebild 2018 (2019), Bundeskriminalamt, https://www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/JahresberichteUndLagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung_2018.pdf?__blob=publicationFile&v=7 (dostęp: 20.02.2020).
- Kriminalität im Kontext von Zuwanderung*, Bundeslagebild 2019 (2020), Bundeskriminalamt, https://www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/JahresberichteUndLagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung_2019.html?nn=62336 (dostęp: 20.02.2020).
- Mangelnder Schutz religiöser Minderheiten in Deutschland. Religiös motivierte Übergriffe auf 743 christliche Flüchtlinge in deutschen Asylunterkünften* (2017), Open Doors Deutschland, https://www.opendoors.de/sites/default/files/2016_10_Erhebung_Mangelnder_Schutz_religioeser_Minderheiten_Auflage4_04_2017.pdf (dostęp: 10.03.2020).
- Marczuk K.P. (2009), *Bezpieczeństwo wewnętrzne w poszerzonej agencji studiów nad bezpieczeństwem*, w: S. Sulowski, M. Brzeziński (red.Nauk.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA.

- Pacewicz-Biegańska J. (2017), *Sylwestrowe Taharrusz Dżamaa – incydent czy nowa europejska tradycja?*, w: T. Nowicki (red.), *Zemsta emancypacji. Nacjonalizm, uchodźcy, muzułmanie. Zagrożenia i wyzwania kryzysu uchodźczego*, Gdańsk: Wydawnictwo Naukowe Katedra.
- Pasamonik B. (2017), „*Malowanie straszego diabła*” – metamorfoza obrazu uchodźcy w Polsce, w: B. Pasamoniki U. Markowska-Manista (red.Nauk.), *Kryzys migracyjny. Perspektywa społeczno-kulturowa*, Tom I, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.
- Pfeiffer C., Baier D., Kliem S. (2018), *Zur Entwicklung der Gewalt in Deutschland Schwerpunkte: Jugendliche und Flüchtlinge als Täter und Opfer*, Zürcher Hochschule für Angewandte Wissenschaften, Institut für Delinquenz und Kriminalprävention, (Gefördert vom Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend), Januar, <https://www.zhaw.ch/storage/shared/sozialarbeit/News/gutachten-entwicklung-gewalt-deutschland.pdf> (dostęp: 5.01.2020).
- Pisarek W. (2002) *Nowa retoryka dziennikarska*, Kraków, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS.
- Polizeiliche Kriminalstatistik, Bundes Republik Deutschland, Jahrbuch 2015* (2016), Bundeskriminalamt, 23. Mai, https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/PolizeilicheKriminalstatistik/PKS2015/pks2015_node.html (dostęp: 20.11.2020).
- Potyrała A. (2015), *W poszukiwaniu solidarności. Unia Europejska wobec kryzysu migracyjnego*, Przegląd Politologiczny, nr 4/2015, Poznań, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Rechtspflege Strafverfolgung 2014*, Fachserie 10 Reihe 3 (2016), Statistisches Bundesamt Wiesbaden, https://www.statistischebibliothek.de/mir/servlets/MCRFileNodeServlet/DEHeft_derivate_00021724/2100300147004.pdf;jsessionid=C6D4421DC725F721D72E1A35A0FD1246 (dostęp: 24.11.2020).
- Rechtspflege Strafverfolgung 2015*, Fachserie 10 Reihe 3 (2017), Statistisches Bundesamt Wiesbaden, https://www.statistischebibliothek.de/mir/servlets/MCRFileNodeServlet/DEHeft_derivate_00030947/2100300157004.pdf;jsessionid=8346F3029A94B4F19A3603961139F0AA (dostęp: 24.11.2020).
- Rechtspflege Strafverfolgung 2018*, Fachserie 10 Reihe 3 (2019), Statistisches Bundesamt Wiesbaden, https://www.destatis.de/DE/Themen/Staat/Justiz-Rechtspflege/Publicationen/Downloads--Strafverfolgung--Strafvollzug/strafverfolgung-2100300187004.pdf?__blob=publicationFile (dostęp: 24.11.2020).
- Religiously motivated attacks on Christian refugees in Germany*(2016), Open Doors Germany, <https://www.opendoorsuk.org/about/how-we-help/advocacy/Open-Doors-Germany-Refugee-Report-2016>; polska wersja raportu: https://www.opendoors.pl/sites/default/files/Raport_uchodzczy_w_de_pl.pdf (dostęp: 20.02.2020).
- Risk Analysis for 2016*(2016), Frontex, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annua_Risk_Analysis_2016.pdf (dostęp: 20.01.2020).
- Scholz N. (2016), *The public health dimension of the European migrant crisis*, Briefing, European Parliamentary Research Service, January, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573908/EPRS_BRI\(2016\)573908_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573908/EPRS_BRI(2016)573908_EN.pdf) (dostęp: 21.01.2020).
- Ściborek Z., Wiśniewski B., Kuc R.B., Dawidczyk A. (2015), *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Podręcznik akademicki*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Stawicki R. (2019), *Współczesne bezpieczeństwo człowieka. Dystans społeczny, uchodźcy, percepcja zagrożeń*, Warszawa: Difin SA.

- Stellungnahme zur Untersuchungsgruppe im Fall Franco A.* (2017), 05.05.2017, <http://www.bamf.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2017/20170505-014-pm-untersuchungsgruppe.html> (dostęp: 4.02.2020).
- Strupiechowska M. (2018), *Media jako katalizator społecznych lęków. Przypadek paniki moralnej*, Media i Społeczeństwo, nr 8.
- Sulowski S. (2009), *O nowym paradygmacie bezpieczeństwa w erze globalizacji*, w: S. Sulowski, M. Brzeziński (red.Nauk.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA.
- Szydłowski J., Wilk D., Wendt J.A. (2018), *Wpływ migracji na rozprzestrzenianie się chorób na przykładzie Niemiec*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie, z. 126, <https://www.polsl.pl/Wydzialy/ROZ/ZN/Documents/z%20126/Szydłowski,%20Wilk,%20Wendt.pdf> (dostęp: 7.04.2020).
- Tiebler-Marenda E. (2017), *Kriminalität von Ausländer(inne)n, Fact sheet*, Deutscher Caritasverband e.V., Mai, https://www.caritas.de/cms/contents/caritas.de/medien/dokumente/fachthemen/migration/factsheets/factsheet-kriminalit/2017-05-30_fact_sheet_kriminalitaet_v3.pdf?d=a&f=pdf (dostęp: 26.11.2020).
- Trzcielińska-Polus A. (2017), *Zagrożenia bezpieczeństwa wewnętrznego Niemiec jako konsekwencja procesów imigracyjnych*, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*, nr 1.
- Zuwanderungsmonitor, Dezember 2016* (2016), Institut für Arbeitsmarkt und Berufsforschung, http://doku.iab.de/arbeitsmarktdaten/Zuwanderungsmonitor_1612.pdf (dostęp: 7.04.2020).

Publikatory informacyjne

- 1200 Frauen wurden Opfer von Silvester-Gewalt* (2016), 10. Juli 2016, <https://www.sueddeutsche.de/politik/uebergrieffe-in-koeln-1200-frauen-wurden-opfer-von-silvester-gewalt-1.3072064> (dostęp: 3.03.2020).
- 890.000 Asylsuchende im Jahr 2015* (2016), Pressemitteilung, Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat, 30.09.2016, <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/DE/2016/09/asylsuchende-2015.html> (dostęp: 20.02.2020).
- Arbeitsmarktexperte sieht schnellere Integration als erwartet* (2019), 06.08.2019, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article198046743/Fluechtlinge-Integration-in-den-Arbeitsmarkt-weiter-als-erwartet.html> (dostęp: 11.02.2020).
- Bamf will Flüchtlingsschutz erst nach fünf Jahren prüfen* (2018), 5. Oktober 2018, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-10/bundesamt-migration-fluechtlinge-schutz-status-pruefung> (dostęp: 4.02.2020);
- Bewarder M. (2016), *So gezielt nutzt der IS die Flüchtlingskrise*, 13.11.2016, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article159466186/So-gezielt-nutzt-der-IS-die-Fluechtlingskrise.html> (dostęp: 12.02.2020).
- Bewarder M. (2020), *Eine Frage der Sicherheit*, 9.03.2020, <https://www.welt.de/politik/deutschland/plus206403643/Fluechtlingskrise-Was-passierte-2015-Eine-Frage-der-Sicherheit.html> (dostęp: 9.03.2020).
- Bewarder M., Schiltz C. B. (2016), *Flüchtlinge machen Urlaub, wo sie angeblich verfolgt werden*, 11.09.2016, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article158049400/Fluechtlinge-machen-Urlaub-wo-sie-angeblich-verfolgt-werden.html> (dostęp: 6.02.2020).
- Diehl J., Gebauer M., Schmid F. (2017), *Tausende afghanische Flüchtlinge bezeichnen sich selbst als Taliban*, 22.04.2017, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/fluechtlinge-tausende->

- [afghanische-fluechtlinge-bezichtigen-sich-selbst-als-taliban-a-1144254.html](#) (dostęp: 12.02.2020).
- Gewalt durch Flüchtlinge – Forscher für mehr Prävention* (2018), 3.01.2018, https://www.welt.de/newsticker/dpa_nt/infoline_nt/brennpunkte_nt/article172119309/Gewalt-durch-Fluechtlinge-Forscher-fuer-mehr-Praevention.html (dostęp: 5.01.2020).
- Identität Tausender Asylbewerber in Deutschland ungeklärt* (2017), 04.07.2017, Deutsche Welle, <https://www.dw.com/de/identität-tausender-asylbewerber-in-deutschland-ungeklärt/a-39539925> (dostęp: 04.02.2020).
- Kociszewski J. (2017), *Uchodźcy planowali zamachy terrorystyczne w Niemczech. USA ostrzegają przed świętami w Europie*, 22.11.2017, <https://wiadomosci.wp.pl/uchodzcy-plaowali-zamachy-terrorystyczne-w-niemczech-usa-ostregaja-przed-swietami-w-europie-6190459998177409a> (dostęp: 15.02.2020).
- Niemiecka telewizja publiczna przeprosza za brak wiadomości o atakach w Kolonii* (2016), 6.01.2016, <https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/916261,zdf-przeprosza-za-bran-infomracji-o-sytuacji-w-kolonii.html> (dostęp: 3.03.2020).
- Ukrainische Familie klagt trotz Asylbetrugs auf Anerkennung* (2017), 25.06.2017, <https://www.welt.de/politik/deutschland/article165917296/Ukrainische-Familie-klagt-trotz-Asylbetrugs-auf-Anerkennung.html> (dostęp: 04.02.2020).